

„Nem súlyed az emberiség!”...

Album amicorum Szörényi László LX. születésnapjára

Főszerkesztő: JANKOVICS József
Felelős szerkesztő: CSÁSZTVAY Tünde
Szerkesztők: CSÖRSZ Rumen István
SZABÓ G. Zoltán

Nyitólap: www.iti.mta.hu/szorenyi60.html

MTA Irodalomtudományi Intézet
Budapest, 2007

KRASZNAHORKAI LÁSZLÓ

Egy betűjelpár feloldása

A hatvanéves Szörényi László köszöntése

Sz. L.-nek, nagy szeretettel

Az egyszerre felszabadító és végzetes 1990-es év egy csendes vasárnap délutánján – derűsen sütött a nap, gyerekek visongtak boldogan az udvaron – váratlanul megcsörrent a telefon. Váratlanul, mert ez a zaj nem volt odavaló, abba a derűbe, abba a gyerekvisongatásba, abba a felhőtlen örömbé az udvaron, meg hát úgy fél három felé járt, amikor mind, aki felnőtt, valami bélelt fotelt keres, ahol egy könyv fölött egy úgynevezett lassan ereszkedő mellkasra bólintással a történelmet egy időre nem veszi komolyan, s amikor barát-ellenség szinte egy kebelben érzi, hogy a telefonnak hallgatnia kell, viszont az és akkor ott: kétségkívül megcsörrent, így nem lehetett kétség afelől, hogy rendkívüli az ok, amely megcsörrentette.

Azt kérdezte benne egy hang, hogy nem volna-e kedvem két hét múlva elutazni Ulánbátorba, egy úgynevezett Dzsingisz kán-konferenciára.

De igen, vágtam rá azonnal, hogy ne gondolkozzam.

Így esett, hogy nem készültem fel rá, nem szólt senki, nem tudhattam tehát, hova megyek, amikor ugyanez év egy másik napsütötte délutánján ama telefonon kimondott léha igen után két héttel egy repülőgépen találtam magam útban Mongólia felé, hogy a látszat szerint tényleg részt vegyek egy Dzsingisz kán-konferencián, Ulánbátorban. Hova más-hova, ironizálhatnék most, visszafelé, de nem volna helyes, mert nem álmodoztam erről, nagyfiú koromban nem merengtem öngyilkosságra hívogató vasárnap délutánonként tekintve a vigasztalan fénybe szülőházam ablakán, hogy ha sikerül valaminő rejtélyes érvet találni arra, hogy aznap mégse akasszam fel magam az egyik udvari gesztenyefára, akkor, na, akkor, egyszer majd, ha nagy leszek, ide indulok, legalább egyszer az életben egy igazi ulánbátori Dzsingisz kán-konferencia s ezzel a távoli Kelet mesebeli tájai felé, soha még csak meg sem fordult bennem, hogy akár a saját hazámat elhagyhatnám, így hát nagy volt a meglepetés, midőn ekkor, 1990-ben, mégis elhagyhattam, s egy lélegzetelállító landolással egy szovjet gép nem pusztán leszállt, hanem a helyi szokásnak megfelelően egyenesen odavágódott velem az úgynevezett ulánbátori repülőtéren repedezett betonjára. Nem készültem fel rá, és nem szólt tehát senki, hova megyek, és mit találok itt, de a legfőképpen azzal

nem számolhattam, eredetileg, hogy innen majd, egy idő után a menekülés feltétlen szükségét érezve, nem hazafelé, hanem pont az ellenkező irányt véve, Kínába fogok – egy kalandor ötlettől hajtva – elvonatozni a transzsibériai vonalon, át a Gobi-sivatag dermesztő csendjén – Kínába, amelyről aztán végképp senki nem árult el nekem semmit, hogy mi ez, hogy hova jutok ezzel, és én jó ideig nem is tudtam, csak éreztem, hogy valami egészen hajmeresztő ténnyel állok szemben ott, míg rá nem jöttem egy szép nap egy pekingi busz mocskos, felhasított, ragacsos ülésén, hogy uramisten, én az utolsó ókori világbirodalomba kerültem, egy ókori birodalomba, amely még ma is működik.

Jöhettek nekem azzal, hogy nézzem a feliratokat meg a vörös zászlókat a házak falán, hogy figyeljem az éppen lerombolásuk előtt álló hutung-lakónegyedek bejáratainál azokat az alacsony hokedlikre emlékeztető székeket, ahol a kollektív besúgórendszer bizalmi alakjai ücsörögtek, mondhatták nekem a Tian-an Men téren, hogy ez itt a Tian-an Men tér, az ott pedig még mindig Mao elnök bebalzsamozott teste meg hogy egyáltalán, ez itt az egy évvel ezelőtti borzalmas vérfürdő helyszíne, amazok pedig ott a kommunista rezsim bármelyik percben bevethető katonái, rendőrei és titkosügynökei – nekem beszélhettek, én nem láttam az úgynevezett maoista, vagy poszt-maoista Kínát mint valami mindentől független, eredeti zárványt, mert nem láttam semmiféle szakadást a történelemben, én nem érzékeltem, hogy a kommunista rezsim hatalomra kerülésével a történelem több ezer éves nagy folyama hirtelen elapadt, s ezzel itt, a maoista s a poszt-maoista kommunizmussal valami gyökeresen új, egyenesen egy új történelem nyílt volna meg, mely semmiféle kapcsolatban nincs már a régivel, nem láttam és nem érzékeltem semmi ilyesmit, mivel nem volt ott más, mint az ókori kínai birodalom *most* – azaz épp akkor, amikor belekerültem a forgatagába, és elvegyültem, és azonnal el is veszttem irdatlan méreteiben, amelyben a kommunizmus és a Mao-féle nagyformátumú, lényege szerint legista gonosztevő csak egy volt a szinte végtelen sorban. Léptem egyet a Liulichangon, és lépésem rögtön elmerült egy több ezer éves birodalom örökidejében, tudtam, hogy 1990-et írunk, de azt is, hogy ezt megelőzte legalább 4990 év, ezért aztán nem a halott múltba estem vissza, mint mondjuk Schliemann Trójában, Arthur Evans Krétán, vagy Jakob Burckhardt a maga reneszánsz Itáliájában, megvakulván arra, ami valójában körülöttem van, hanem szembesültem az idő valóságos természetével, hogy itt és ezúttal, kivételesen és megszakíthatatlanul egyben van, s innen nézve ha el is kápráztatott ez a nekem elsőre természetesen meglehetősen egzotikus múlt, voltaképpen mégis a *jelenbe* történt megérkezésemtől döbbsentem meg igazán, attól az egyszzerűnek hangzó tényről, hogy itt vagyok, és hogy éppen most vagyok itt, az ókori kínai birodalom egyik és éppen aktuális, jelen idejű pillanatában.

Hogy van ilyen jelen, amelynek tényleg múltja van: ez megszédített.

Hogy ránézek a Tiltott Város belső Kapujára, és meg kell értem, ez a Kapu nem a „múlt egy darabja”, hanem a jelené: ez megbabonázott.

Álltam a Nyári Palota tóparti sétányán, és fel kellett fogjam: ezt a Nyári Palotát én innen nézem, de onnan látszik.

Hosszan figyeltem egy idős kínai férfit, amint a xiani Konfuciusz-templomban a Tao Te-king kőbe vésett sorai közt – egészen közel hajolva, s vastag lencsés szemüvegét mintegy nagyítóként használva – a Tao írásjegyet vizsgálja egy sztélén, és borzongva állapítottam meg, hogy nem múzeumban vagyok: a kéznek, amelyik azt a jegyet a kőbe véste, és számolt azzal, hogy a birodalom egy írástudója azt nézni fogja *ma*, igaza van.

Ha úgy fogalmazom meg a dolgot, hogy leírhatatlan érzések kerítettek a hatalmukba, s hogy eme érzések megszületésétől fogva énvelem aztán megtörténhetett bármi, meg sem közelítem, mit történt bennem: valójában! Mentem, talpaltam, buszoztam és vonatoztam, repültem és vándoroltam keresztül-kasul azon, ami nekem akkor, azon az első Kínalátogatáson megadatott, és egyszerűen nem akartam hinni a szememnek. Mondtam magamnak, de hát mindennek vége van! Vége az egyiptomiak, a babilóniaiak, a görögök, a rómaiak, vége az aztékok, a kelták, vége Nagy Sándor és vége az összes ókori civilizáció történetének – és akkor itt van ez a rendkívüli birodalom, s ezzel tulajdonképpen maga a történelem: épen?

Utazásom vége felé visszatértem Pekingbe, és elbuszoztam az Illatos Hegyre. Meg akartam nézni az Azúr Felhők Templomát. Gyalogoltam a hatalmas területű kolostor lépcsőin felfelé, aztán észrevettem valamit, egy szerény pavilont balra a főiránytól, s talán épp azért, mert ilyen szerényen meghúzódott ott, gondolkodás nélkül lekanyarodtam arról a főcsapásról, bementem, és ott álltam az Ötszáz Lohan között. Úgy hirdették, a hangzhoui eredeti másolatai ezek, de én dermedten álltam, és megbűvölve néztem őket. Mert abban a félreeső, szerény pavilonban nem ötszáz darab Lohan-szobrot lehetett megtekinteni, ráadásul másolatként a fényes Hangzhouból.

Abban a félreeső, szerény pavilonban ott ült az Ötszáz Lohan.

Hazajöttem, kérdezték, mi volt.

Nem tudom, boldog vagyok, feleltem.

Furcsán néztek rám, de tényleg nem nagyon tudtam mást mondani, mint hogy először életemben kimondhatatlan boldogság tölt el. És nem múlt, teltek a hetek, a hónapok, s még mindig ugyanebben az állapotban, elég volt egy-egy kép hirtelen felvillanása az emlékezetben, s már megint és megint elöntött a boldogság.

Boldog voltam, és ... tétlen.

Nem csináltam semmit.

Az égadta világon semmit, de semmit.

Minek? Igazán, maradéktalanul boldognak éreztem magam.

Barátaim kérdezték, min dolgozol.

Nem dolgozom semmin, mondtam, és léhán megrándítottam a vállam.

És Kína? Arról se? Semmit?

Kínáról!? – kérdeztem vissza. – De hát épp Kína miatt vagyok boldog! Miért írnék róla? Soha többé nem fogok írni. Boldog vagyok.

Semmit? – kérdezték.

Semmit. – válaszoltam.

Soha?

Én? Soha.

Hetekkel-hónapokkal, vagyis jóval hazaérkezésem után aztán valamely fontos oknál fogva váratlanul súlyos gonddal találtam magam szemben. Egy írást kértek tőlem, s a kérést nem lehetett visszautasítani. Az ügy ugyanis szoros összefüggésben volt Szörényi Lászlóval, tudniillik épp ő volt az, aki kérte. Szörényi Lászlót akkor már évek óta, vagyis megismerkedésünk órájától fogva őszintén szerettem. Szerettem, amit mások is tiszteltek benne: a tudását, szerettem, amiért rajongtak érte: utánozhatatlanul kedves, vérbő egyéniségét, és nagyon szerettem, ami miatt mások is felnéztek rá: rendíthetetlen erkölcsi eszményeit és gyakorlatát, *együtt*. Nem tudtam nemet mondani.

De mit írnak?

Az én fejemben nincsen semmi, állapítottam meg, amikor körülnéztem odabent, semmi, azon az egy árva Kínán kívül, az meg nyilván nem érdekel senkit, meg nem is tudok, boldog állapotomból következően, írni róla.

Írni azonban muszáj, láttam be. És hozzáfogtam. Végigpörgettem az agyamban, ami történt, s azt az eseményt választottam végül, amelynek rögzítésével – mert másra, azaz voltaképpen színpíráásra nem voltam képes –, úgy gondoltam, legalább beszámolhatok neki, Lacinak, arról a sorsdöntő találkozásról, mely a mi keresztény Uramistenünk s köztem esett meg, a messzeségben.

S hogy elrejtsem, ezúttal magánügyről van szó, de annak, akit illet, fel is tárjam, hogy így van, nevét az ajánlás helyén két betűjelbe zártam.

Barátságom és szeretetem őiránta azonban most, hatvanadik születésnapján, kivételesen nem magánügy, így hát feloldván a kettős betűjelet, hadd írjam ide neki köszöntésül újra azt a régi történetet, mely az *Escorialban elmaradt egy vacsora* cím alá került annak idején, s amelynek címetztjét, Szörényi Lászlót áldja meg az Isten, s akit közöttünk meg az utánunk jövők között tartsa meg, azt kérem, feltétlenül.

Az Escorialban elmaradt egy vacsora

Szörényi Lászlónak, szeretettel

I.

Ezerkilencszázkilencven október hatodikán este fél nyolc tájban, nagyjából a Ráktérítőn, vagy egy fokkal pontosabban: attól úgy ötven kilométerrel délnek, Quangzhou egyik főútján az Escorial Hotel felé haladtam vendéglátómmal egy ócska Toyota taxi hátsó ülésén. A helybeliek dialektusán kívül más nyelvet nem beszélő, ezért végképp megszólíthatatlan sofőr, akit amerikai módra erős rács védett a hátul ülő utasok gyakori támadásaitól, csak lépésben volt képes közlekedni a Bejingen át idevetődőnek szinte

elviselhetetlenül erős, itt azonban megszokott esti forgalom ezernyi biciklije, riksája, gyalogosa és tülköző autója között. A hátsó ülés olyannak bizonyult, mint a piszkos hab: a foszladozó, ragacsos huzat alatt az évtizedes használattól fáradt rugók az önmagukén kívül már semmiféle test súlyát nem bírták el, így utasait a kocsi nem befogadta, állapítottam meg már a beszállás után enyhe szorongással a gyomromban, hanem elnyelte, a rács mögé vetve, mintha a sofőr szándékait illetően korántsem az általunk kért, hanem ennél bonyolultabb célú fuvarról lett volna szó. Téves megfontolással, a lényeg szempontjából tehát gyanútlanul, a főút áttekinthetetlen, derűsen időtlen zűrzavarát vizsgálgattam a szoroson felcsavart ablaküvegen át.

A vénséges jármű légkondicionálója nem működött. A beszűrődő, eszeveszett láрма ellenpontjaként hallgatott a sofőr, hallgatott vendéglátó barátom, s hallgattam mellette én is.

A Gyöngy-folyó menti hatmillió város éghajlata már csaknem trópusi, így a levegőnek, azt kell mondjam: természetszerűleg, de megdöbbenően émelyítő istálló íze, azt kell mondjam: magától értetődően, mégis mellbevágóan fülledt dzsungelszaga, mindent egybevetve és megfontolva tehát: a levegőnek, némi kertelés után miért nevezem másként, *halálos* súlya volt. Ez a rettenetes súly nehezedett a tájra, örökös alkonyatban tartva folyót és városát; a folyót, mely a maga fenyegető nesztelenségével haladt deltája felé, mint partjai árnyékában a kígyó, hogy forrását soha ki nem merítő, lassú sodrással hordja-hordja ezt az örökös alkonyatot a Dél-kínai-tenger zsiros-zöld, kocsonyás tömegébe – s a várost, a magasabb értelemben tiltott szerencsejátékokra oly fogékony kantoniak verejtékező millióit, s köztük most engem, a velejéig idegent, itt, a főutak egyikén, a Huanshi Zhonglun, látszólag minden pillanatban el-elakadva egy vacsorára menet az Escorial hűtött ragyogása felé.

Barátom s az ő gyönyörű, tigrisszívű Escorial-szeretője azonban hiába készült ama élvezetes kulináris órára velem („Hal lesz!” – ígérte telefonon a ránk ott váró fiatal hölgy a Hotelből), mert mindent számba véve: rosszsullétem miatt taxinkat lényegében *már itt*, a Huanshi körúton vissza kellett fordítanunk, már az örömök és kellemetlenségek *félútján* meg kellett adni a váratlan módosításra egykedvűen biccentő sofőrnek az otthoni címet, azt, amelyikről az imént nekiindultunk, hogy a hirtelen rám tört s a torkomat, és tüdőmet percről percre erősebben szorító fulladásból (melynek célját ugyan még nem sejtettem, de kimenetelének ijesztő esélyeit, február óta sokat tudván erről, felismerni nem volt nehéz...) azonnal hazavigyen.

Belső egyensúlyok miatt jó volna úgy folytatni most, hogy a továbbiakban, megfosztva lévén valóságos élvezetüktől, képzeletemben pergettem volna le a Hotel hús vacsoratermének be nem következett eseményeit, a quanzhoui konyha egymást követő számtalan fogását, a színek elmaradt dél-ázsiai kavalkádját a tálakon, a zöldnek, rózsaszínnek, vörösnek és persze a fehérnek az esti étkezés mélyszerkezete szerinti változását és összességét; jó lenne úgy folytatni, mintha a taxiból egy liffel úgyba kerülvén, végül arra jutottam volna: mindezek közt – azonban! – a legnagyobb veszteség, hogy az asztal szem-

benső oldalára gondolt Escorial-szerető Miss Wang társaságát, a megismerkedés hangsúlyozottan baráti lépcsőfokait, a kékbe csillámló ragyogó fekete haj, az izzóan vörös selyemöltözet, a sötét, meleg szemek s a nevetésben fölszabaduló arc bájának együttes látványát, ezt mind-mind el kellett mulasztanom.

De hát mindezek helyett őrzítő mozdulatlanságban, a történetek értelmének, a ténynek – az első órákban még elviselhetetlen – présében feküdtem a vendégszoba heverőjén, a város északkeleti határán, a dzsungel szélével párhuzamosan futó keskeny, enyhén kanyarodó utca, a Daojinlu egyik toronyházának, barátom apartmanjának tizenötödik emeletén, s lélegzetemet, mellkasom emelkedő és süllyedő mozgását a lehetséges, de sohasem elégséges minimumra kényszerítve mindent megtettem azért, hogy ne kelljen tudomásul vennem: *egy hajszálon* függ az életem.

Lázás, vergődő menekülésem e tudomásulvétel elől hamarosan azt jelentette, már bárminemű gondolat elől menekülök, hisz joggal féltem tőle: a legkockázatmentesebbje is képes elvezetni ahhoz, hogy bajomat megnevezzem, s kimondjam: amin februárban minden valódi veszély nélkül túlestem, mert Európában estem rajta túl, az most, a magabiztos orvosi jóslat ellenére s Európa életveszélyes hiányában megisméltődött: kilukadt a tüdőm, s ha nagyjából másfél órán belül nem kerülök kórházba (márpedig nem kerülök, mert Quangzhouban ilyen nincs, nincs abban az értelemben, ahogy mi használjuk), akkor, esetleg, megfulladok.

Nem csupán az elől szöktem ekkor, hogy agyam működésének semminemű tárgya ne lehessen, hanem már a nézést sem ítéltem veszélytelennek: hol a mennyezet repedései tűntek gyanúsak, tudniillik hogy az eszembe jut róluk valami, hol az ablak, mely itt, a tizenötödik emelet magasságában az épület két törzse közt egy összefoglaló betongerendára nyílt (nevezzük egyelőre így), s még az ágyammal szembenső fal leginkább ártalmatlan semmit mondása – hisz nem díszítette kép, erezet, festék-, vagy tapétaminta – sem volt nekem elég ártalmatlan, ezért szinte lüktetett az agyamban a mégis engedélyezett egyetlen tárgy, az a dilemma ugyanis, hogy nézzek-e egyáltalán bármerre is. Vagy hunyjam be a szemem? Mi járna kisebb veszéllyel?

Mivel a szemhéj lecsukódása nem szünteti meg a nézést, a behunyt szem, hogy finoman áthidaljam itt a részleteket, a hozzáfűzött reményeket nem váltotta be, így nem maradt hátra más, mint a lehető legtárgytalanabb szándékkal tekintetemet óvatosan oda-szegezni valamihez, s erre a legalkalmasabbnak a légkondicionáló látszott, amely nem csupán működésének létfontosságú volta miatt, de ormótlan látványosságával is a helyiség kétségkívüli középpontja volt. A Hitachi feliratú, rozszant gépezet egy kimustrált hűtőszekrényre hasonlított, amit hanyatt fektetve egyensúlyoztak ki az épület (s így a vendégszobám) oldalfalán ütött résben: egyik fele a helyiség terébe lógott bele fönt, az ablak melletti sarokban, másik felét meg tizenöt emeletnyi mélység tartotta odakint a szabadban. Hosszú, fehér drótokon teljesítményszabályozó-kapcsolók és hőmérők csüngtek róla lefelé, s ettől aztán az egész szerkezet úgy festett, mintha valami kísérteties változata volna azoknak a légyökeres fáknak, amelyek már Quangzhouba érkezésem első

órájában feltűntek nekem a Baiyun repülőtérről bevezető Jiefang Beilun, ahogy szomorú lombozatukkal elő-előtűntek a dzsungelbe vágott út két oldalára nehezedő forró pára függőnye mögül.

Tökéletesen üres tekintettel meredtem a masinára, s mozdulatlanul fekvé hallgattam bűgását órákon, napokon át, sőt, mivel a megfogalmazásnak ez a sima módja esetleg egy kedélyesebb jelentés felé vezet félre, kénytelen vagyok megismételni, hogy órákon, napokon (nem tudom, hány napon) át *kizárólag* ezt a bűgást hallgattam dermedt mozdulatlanságomban, ezt az ígésző, mérgező bűgást, amelynek mindössze két hangból álló, nagy erejű, ráolvasásos dallamát

d s, s, s, d s, s, s,

talán mondanom sem kell, sohasem fogom már többé elfelejteni. Hogy aztán végül is hány órán és napon keresztül tartott ez így, azt a Huanshi körúton érvénybe lépett, a mienkétől több rétegben is eltérő időszámítás miatt nem vagyok képes meghatározni, egy azonban biztos: a kérdést, hogy vajon segíti-e ez a mozdulatlanság a szervezetemet, s az képes lesz-e befolytorni, a saját erejéből, önmagára utalva, a jobb tüdőlebenyt, egyszer sem tettem fel, azaz hogy nem tettem fel én már semmiféle kérdést, és nem is gondoltam én semmire ez alatt az idő alatt, csak néztem a légkondicionáló rácsozatát a velem szembenső fal jobb felső sarkában, és hallgattam végtelenül komor, s a jelző mindkét értelmében mély muzsikáját, mely – akár a Gyöngy-folyó – „forrását soha nem merítette ki”, amikor, a történet lényege szerint, elérkezett az utolsó este. Már ahogy veszni kezdett a világosság odakint, már ahogy kezdett elbillenni szobám is az örökös alkonyati homályból a sötétség felé, már akkor éreztem, hogy összeszorul a szívem, mégis, éjszaka lett, mire feltűnt nekem, hogy már jó ideje egy hangot hallok saját magamban, mégpedig, eszméltem rá, a saját hangomat, amint tegező bizalmassággal a messzeségbe vetődöttség halálos hátrányait panaszolja valakinek, fáradhatatlanul.

És még ennél is mélységesen mélyebb éjszaka lett, mire tudomásul vettem, hogy a megszólított nem más, mint az Úristen, a Biblia ura.

II.

Hanyatt feküdtem, s mikor óvatosan jobbra billenttem a fejem, kiláttam az ablakon, azaz egy szembenső lakásból kiszűrődött világosságnak köszönhetően láttam – nevezzük most már végérvényesen így – az összefoglaló betongerenda derengő foltját, ahogy anyagát meghazudtoló mód lehelet finoman egymáshoz kapcsolja a két törzsből álló toronyház tetejét a levegőben. Talán túlon túl is lehelet finoman!, aggodalmaskodtam ekkor, majd a bennem eközben is szakadatlanul zajló beszéd címzettjéhez visszakanyarodva, egyszerűen döbbenet állapítottam meg, hogy a legijesztőbb valójában nem is betegségem kockázata, ez az egész úgynevezett „spontán pneumathorax” Quangzhouban, hanem hogy azt, akit otthon Európában soha nem bírtam megszólítani, mert folyton zavarba ejtett,

hogy nincsen, s aki a megszorultság és a rászorultság présében oly magától értetődő természetességgel volt nemlétezésétől függetlenül most megszólítható, nos tehát, hogy Őt ezúttal én szólongatom hiába, egész egyszerűen azért, mivel nincsen itt. Az Úristen, haladtam félelmemtől egyre baljóslatúbb irányba vezetve, ott van, ahol a hívei vannak. És itt nincsenek hívek, Quangzhouban talán ha pár istentől elrugaszkodott kalandor lehet, az is útban Macao felé, ezért Quangzhouból én Őt nem érhetem el, nem hívhatom segítségül, nem jut el Hozzá imaszerű beszédem, mert átléptem azt a határt, mert kívül kerültem azon, amit isteni hallótávolságnak nevezni, idáig jutván, nem tréfából tennék.

Hogy pár kalandor? — torpantam meg akkor a lejtőn. Az is lehet, hogy egy szál egyedül vagyok, s a város egyetlen keresztény templomának, villant fel váratlanul a képe, a múlt században épült Shishi Katedrálisnak, ki tudja, talán már a múlt században kihalt az utolsó papja is! Nem volt rá magyarázat, miért jutott hirtelen éppen ez az eszembe, egy azonban biztos: a Katedrális attól fogva nem bírtam kiverni a fejből, egyszeriben nagyon fontos lett, hogy valami bizonyosat tudjak felőle, mintha további sorsom azon múlott volna, áll-e még egyáltalán, s vagyunk-e, magamat igaznak nem tudván, legalább heten Quangzhouban, akik nem bedőlt kaput s kiégett romokat találnának, odafutván a bajban. Hogy aztán miért éppen a hetes számra esett a választásom, s nem a háromra, vagy egyenesen a tizenkettőre, abban föltehetően ama lázas, füledt, mélységesen mély éjszaka volt az egyetlen ok, mindenesetre magamat, még innen a megbánáson és a szégyenen, azonos helyzetben láttam, például, az arabok közt fegyvert csempésző bűnösrel, aki egy nap sivatagba téved: cserepes száj, összecsukló test, homokot markoló kéz, a tűző naptól káprázó szemek, azonosító jelzésnek tán elég ennyi, s már itt is állunk a megszorultság és rászorultság présében az eddig csak kétségbe vont Úristen előtt, függetlenül attól, hogy történetesen fegyvercsempészek és istentagadók vagyunk-e. Ha vízről van szó, igyekeztem tágasabbra terjeszteni, amit a bőrömön tapasztaltam, akkor a sivatagban nincs más, akihez fordulni lehetne. Márpedig a sivatagban csak vízről van szó.

Innen voltam tehát szégyenen és megbánáson, de nemcsak saját hitetlenségem és ennek gyalázatos feladása miatt szégyenkeztem, hanem bántott valami látszólag jóval jelentéktelenebb, a Katedrális megtekintésének elmulasztott ténye is.

Tudtam, hogy a Yide Lun áll, s az ember a Jiefang Zhonglun lefelé haladva, egy sarokkal a Gyöngy-folyó partja, a Yanjiang előtt érheti el, tudtam, ki építette, s mikor, és fényképfelvételről még azt is, hogy néz – vagy nézett – ki két neogótikus tornya, ahogy a növényi zöldbe süllyedt betonépületek fölött csúcsait belefúrja az égbe. Tudtam én róla mindent, amit előzetesen csak lehetett, mindössze azt nem, miért halogattam megérkezésem óta, amikor még megtehettem volna, hogy ellátogassak oda, hiszen ha nem mulasztom el – figyeltem mereven az ablakon túli gerenda foltját, amint nem csupán összefoglalja őket, de az épület két tagját, egyidejűleg, nem is ereszti el –, akkor most nem kellene a kétségnek ilyen mély vermébe esnem, a kétségbe, hogy akihez szólok, az hallja-e – vagy nem hallja, és kizárólag az a csábító hang számít, amely már percek óta a fülemben sziszegi, hogy azért Quangzhounak is megvannak a maga ajánlatai az efféle baj esetére...

Mert nem hallgathatom el, be kell valljam, hogy annak a mélységesen mély éjszakának ezen a pontján már bizonyos... idegen szellemek jelenlétét határozottan érzékeltem magam körül. A fülledt levegőben voltak, tudatom peremét ostromolták, s hiába viszolyogtam tőlük, mintha gilisztáktól hemzsegő kosárba pillantottam volna, egyre nagyobb ellenállásra volt szükségem ahhoz, hogy ne nézzek szembe a nyilvánvaló ténnyel: *ennek* a világnak ők a szellemei, s egyre makacsabb dactra, hogy ne vegyek tudomást az ajánlatról, amely, s ezt meg kell mondjam, lényegesen egyszerűbb volt, mint egy megkíséretés. Ésszerű javaslatot tartalmazott ugyanis, mégis rendkívüli mód veszedelmesnek ítéltetem akkor, mert ma már nagyon élesen emlékszem arra, milyen hisztérikusan háritottam el; körülbelül úgy szólt, hogy azokról vegyek tudomást, akik itt vannak, s aki nincs itt, azzal ne törődjek. Yuhuang, a Jade császár egy kilences számot mutatott, s noha ismertem értelmét, hogy ez az örökkévalóság, a szerencse, a gazdagság és a fény foglalata, nem értettem, nekem mit jelenthet... Lótuszvirág rózsaszíne, krizantém fehérje, nárcisz kékje próbált beúszni látóterembe, de én mint lázas állapotom hallucinációit hessegettem őket el... Hiába fordítottam azonnal hátat, egy pillantás még súrolta bennem a három szerencseisten: Fuxing, Luxing és Shouxing felém hajló alakját, ahogy ez utóbbi épp egy taofut, egy őszibarackfából faragott amulettet nyújtana át nekem... Egy teknősbéka páncélján, akár Fu Xi annak idején, egy jövőt mondó bagua diagrammát pillantottam meg, s ha nem csap meg ugyanakkor egy csapat gonosz guinak a szele, amint közeledtükkel fölkaivarják a forró levegőt, biztosan föladom ellenállásomat, s elmerülök a jósló jelben. Nagyon erősnek és elevennek látszott mind-mind, mégis, határozottan szembeszegülvén velük, öt egymást követő szempillantással az összes lázképet sikerült elúznöm, amit már amiatt is meg kellett tegyek, mert különben azt kockáztatom, hogy a guik után, népes kíséretükkel s előőrseiként e szellemvilág fenyegető hátterének, a hosszú hajjú démonok is megérkeznek.

Visszahúzódtak hát saját nemlétükbe Yuhuangtól a teknősbékáig, s bár lecsillapított valamelyest, hogy a mérték, az egy szempillantás, nemcsak elriasztásuk tartama volt, de a létezésüké is, valóságos megnyugvást, úgy gondoltam, csupán az hozhat, ha megtalálom a módját, hogy az „én Uramistenem” viszont előbújjon saját nemlétéből, és szembeálljon e nyüzsgő szellemhadakkal. Hirtelen ötlettől vezérelve a Teremtés első mondatát idéztem fel ezért, majd a következőt és a következőt, később a Jelenések ama végső passzusa jutott az eszembe, ahol „fehér királyi székében” látni „a rajta ülőt”, mondatokat kerestem a Jeremiás Siralmaiból, és mondatokat találtam az Evangéliumokból, s idáig érve, még mindig mozdulatlanul fekvé az ágyon, s továbbra is a gerendát nézve az ablak alatt, annyit máris megállapítottam, hogy ezek az isteni ígék olyan nagy erővel szólnak e mondatokban, hogy bizalmat lehet érezni irántuk, s én kapaszkodni is kezdtem ebbe a csöppnyi bizalomba. Innentől kezdve nem azzal törődtem, Ővele magával s így megszorult, hitetlen hívével Quangzhouban mi lesz, hanem – amennyire emlékezetem s elcsigázott testem állapota ezt lehetővé tette – azzal foglalkoztam, hogy megfoghatatlanul távoli alakja helyett az Őt megidéző mondatokból építsek sáncot magam köré. Keresztül-kasul szá-

guldoztam képzeletben a Mózes-könyvektől Ézsaiásig, a Zsoltároktól Szofóniásig, aztán megint csak a Jelenésektől vissza, vissza a kezdetekig, hogy újra meg újra oda jussak, ahol az Ige *kezdetben léte* a meghaladhatatlan pont. Meghaladhatatlan, vetett véget a száguldozásnak a hirtelen ráébredés, az, döngött a fejemben ez a kezdetben-lét-mondat, mélyebb értelemben is, s az elsőre még káromló tagadásba fordult felismerést, tudniillik, hogy a Könyvek könyve nélkül, a Biblia nélkül, a Forma nélkül, amely befogadja ezt a lényemet összetartó tartalmat, nincs Uramisten, nos tehát, a rádöbbenést helyesebb merdebe terelvén, e tagadást elutasítva, egyszer s mindenkorra félreértésnek ítélve azt, éreztem, mint leszek egyre kevésbé szomorú a félelem miatt, hogy Quangzhouban, esetleg, meghalhatok.

Nem arról volt szó, hogy a megsebzett állat, védekezni már nem bírván, felajánlja magát az üldözőjének, hanem arról, hogy megértettem: a keresett alfa és omega, aki ama bizonyos hajszálát az életemnek, a királyi szék megnevezhetetlenje, az én Uramistenem nem a valóságból, hanem a Bibliából következik.

Tehát van, gondoltam, minthogy ok nem lett volna rá, minden pátosz nélkül.

Aztán meg a Shishi Katedrálisra gondoltam, arra, hogy lehetséges, talán tényleg már csak a felégetett rom és a bedőlt kapu, de egy, legalább egyetlenegy Biblia a kövek között, megrongálódva, de még olvashatóan, bizonyosan megtalálható.

Ha nem, akkor vége. Akkor Quangzhouban tényleg vége. S ez volt az a pillanat, amikor végre elhittem, hogy nem az én nézésesem tartja meg a lehelet finoman összefoglaló gerendát a két épülettörzs között, lehunytam a szemem, és elaludtam.

III.

Nagyjából egy héttel ezután, belül némileg összefoltozódva, amúgy pedig csomagjaimmal körberakva a Daojin Lui épület kapuja előtt várakoztam, hogy vendéglátó barátom, aki taxit fogni indult, szerencsésen visszaérjen eggyel, s ezzel működésbe lépjen az a gépezet, amely elvisz engem innen, el ebből a halálos levegőből. Az indulás lényegesen leegyszerűsödött azonban, amikor kitűnt, hogy nem kell taxira vadászni, csak le kell inteni azt, amelyik – ki tudja, miért – épp ott hajtott volna el üresen a ház előtt. Mindez, a leintés, meg is történt, néhány mozdulat a csomagokkal, s már úton is voltunk a Baiyun repülőtér felé.

Ezúttal egymagam ültem a hátsó ülésen, barátom a sofőr mellett foglalt helyet, de eme nem elhanyagolható különbség ellenére (és még számtalan lett volna felsorolható: autómárka, napszak, útvonal), amikor bekanyarodtunk a Jiefang Beilura, s a sofőr neki-kezdett ijesztő manővereinek az ezúttal is szédítő forgalomban, nekem, ott a hátsó ülésen, az volt az érzésem, mintha ugyanaz a taxi vinne, amivel oly emlékezetes mód a Huangshi körúton elakadtam. Néztem a léggöyökös fákat a hőségben, amitől aztán hallani véltem a légkondicionáló őrjítő kórusát. A sofőr tarkóját figyeltem, s azt szűrtem le, hogy hasonlít, nagyon is hasonlít az elődjére. Végül, baljós előérzetem megkoronázásaként mintha hal ízét éreztem volna a szájpadrásomon.

De balsejtellem, hál' isten, alaptalannak bizonyult. Minden a lehető legnagyobb rendben zajlott, a check, a jegyek bemutatása, a felszállás. Tökéletes nyugalmat éreztem, ahogy a lusta Boeing beállt a repülési magasságára. Frissítőt kaptam, a légkondicionáló egy lényegében másféle levegőt kavart szelíden a fejem fölött, halk kínai zene szólt.

Elégedetten dőltem hátra, s mielőtt alváshoz készültem volna, kértem még egy frissítőt, hogy eltüntessem valahogy a hal ízét, amelytől csak nem bírtam megszabadulni.

De akkor rájöttem, hogy nem hal ízét éreztem addig: egy hajszál van a számban.